

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У ПОЗАКЛАСНИЙ ЧАС

Катерина Любченко,
науковий співробітник,

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України,
м. Київ.

У сучасних умовах кожен навчальний заклад має стати для кожної дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як незалежну, демократичну, правову державу, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві. Не виняток у цій проблематиці і освітянські заклади (спеціальні школи, навчально-реабілітаційні центри та ін.), де навчаються діти з особливими освітніми потребами.

Теоретичний аспект означеної проблеми демонструють положення про національно-патріотичне виховання у працях роботах вітчизняних вчених минулого - Г. Ващенко, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, М. Стельмаховича, К. Ушинського та ін., сучасного — І. Беха, М. Боришевського, І. Єременка, К. Любченко, С. Кульбіді, Н. Кравець, В. Оржеховської, В. Рибалка, К. Ткаченко, К. Чорна та ін. [1-5]. Не оминули значення патріотичного виховання молодого покоління з особливими освітніми потребами в позаурочний час і сучасні педагоги: Д. Капелюх, П. Холодько, Г. Чернодольська, Л. Щербак, В. Щуцький.

Означення патріотизму походить з латини *patria* (батьківщина) і трактується, як відданість Батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам. Історичне джерело патріотизму – це формування зв'язків з рідною землею, рідною мовою, народними традиціями, звичаями та культурою.

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

Патріотичне виховання – це комплексна, системна й цілеспрямована діяльність навчального закладу, громади, родини, інших соціальних інститутів щодо формування високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про своє і народне благо, готовності до розбудови демократії, виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, прагнення цілісності, незалежності України, сприяння єднанню українського народу, громадянському миру та злагоді в суспільстві.

Організація патріотичного виховання підлітків в умовах позакласної роботи характеризуємо як цілеспрямований і свідомо здійснюваний процес стимулювання активно-творчої діяльності означеної категорії учнів, які оволодівають знаннями про культурно-історичний досвід українського народу, формують ціннісне ставлення до Батьківщини, суспільства, самих до себе, до своєї родини.

Основні положення організації патріотичного виховання враховують історичні й культурні традиції, цінності, українського народу, значущість яких зростає в сучасних умовах і поступових процесах євроінтеграції нашої країни. Зважаючи на це, організація патріотичного виховання є важливим державним завданням кожного освітянського закладу.

Доречно, у зазначеному аспекті означити і пріоритетні документами у сфері освітньої політики щодо організації патріотичного виховання підростаючого покоління: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ № 344 від 25 червня 2013 року Президента України); Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді (Указ № 948 від 25 жовтня 2002 року Президента України); Концепція національно-патріотичного виховання молоді (Наказ № 3754/981/538/49 від 27 жовтня 2009 р. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, МОН України, МО України, Міністерства культури і туризму України; наказ № 439 від 07.09.2000 р. МОН України «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України»; програма патріотичного виховання учнівської та студентської

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

молоді в навчальних закладах України (Наказ № 1453 /716 /997 від 21 жовтня 2013 р. МОН України, МО України, МВС України); положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура») (Наказ № 687 від 13 червня 2012 р. МОН, молоді та спорту України); положення про Всеукраїнську військово-спортивну гру «Патріот», (Наказ № 274/112/10 від 5 квітня 2014 р. МОН України, МО України, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді); методичні рекомендації № 1/7-271 від 21.07.2017 МОН України «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році» та ін. [З. с. 22].

Організаційне посилення патріотичного виховання тісно пов'язується з переосмисленням правової і громадянської свідомості, що, природнім чином, ґрунтується на таких положеннях гуманістичного і соціокультурного підходів:

✘ утвердженні гуманістичної моралі та формуванні поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість, чесність, відповідальність тощо;

✘ утвердженні поваги до законодавства, державної символіки, державної мови; визнанні й забезпеченні в реальному житті прав людини, гідності та свободи як правових і соціальних цінностей;

✘ формуванні соціальної активності особистості – готовності до виконання громадянського й конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів і незалежності держави, здатності до спільного життя та співпраці в громадянському суспільстві, орієнтації до самостійного життєвого вибору та готовності взяти на себе відповідальність.

З метою організації патріотичного виховання учнівської молоді в умовах загальноосвітнього навчального закладу для підлітків з особливими освітніми потребами організовуються і систематично проводяться різноманітні заходи (приклад плану однієї з експериментальних шкіл):

Заходи з патріотичного виховання на 2017-2018 навчальний рік

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

№ п/п	Назва заходу	Термін виконання	Відповідальні
-------	--------------	------------------	---------------

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

1	На урочистих лінійках виконання Державного Гімну України (з перекладом на УЖМ).	Постійно	Класні керівники, вчитель жестової мови
2	Проведення благодійної ярмарки виробів гуртка «Майстерня подарунків» для збору коштів дітям-переселенцям з зони АТО.	Вересень	Класні керівники, батьки
3	Відвідування місцевого краєзнавчого музею	Вересень	Класні керівники
4	Уроки мужності «Слава рідному краю!»	Вересень	Класні керівники, вихователі
5	Зустріч з ветеранами міста, ветеранами АТО.	Вересень	Класні керівники, вчитель історії
6	Допомога ветеранам району волонтерами школи.	Жовтень	Бібліотекар
7	Оформлення виставки «Видатні особистості мого краю»	Жовтень	Бібліотекар
8	Вивчення передового педагогічного досвіду класних керівників з патріотичного виховання.	Впродовж року	Класні керівники
9	Здійснення інформаційного поповнення рубрики Виховна робота з патріотичного виховання на сайті закладу	Постійно	Заступник директора з виховної роботи
10	Лінійка-реквієм «Свіча пам'яті» до Дня пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій.	Листопад	Класні керівники, вихователі
11	Презентація дослідницьких робіт «Вулицями мого міста»	Листопад	Гурток «Пошук»
12	Засідання шкільного МО класних керівників, вихователів щодо ознайомлення із заходами по	Листопад	Класні керівники, вихователі

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласній час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

	патріотичному вихованню та методичними рекомендаціями ІППО щодо організації та проведення циклу уроків мужності у навчальних закладах області		
13	Проведення в школі Всеукраїнського тижня права патріотів	Грудень	Вчитель правознавства
14	Вечір відпочинку для 10 кл. Конкурсна програма « Нумо, хлопці!» до Дня збройних сил України.	Грудень	Класні керівники
15	Випуск газети «Традиції українського народу»	Грудень	Педагог-організатор
16	Розміщення методичних матеріалів патріотичного змісту на сайті закладу (виховні справи, програм виховної роботи, проектів тощо)	Постійно	Класні керівники
17	Проведення тематичних екскурсій та виховних годин у місцевих музеях, історичних місцях.	Постійно	Класні керівники
18	Виховні години, приурочені періоду державотворення України.	Січень	Класні керівники
19	Проведення заходів, приурочених до Дня Соборності України «Україна єдина» : - літературний вернісаж «В єднанні сила й міць держави»; - диспут для учнів старших класів «Чи є «Соборність» актуальною проблемою сьогоденної України?»	Січень	Класні керівники, бібліотекар
20	Проведення циклу уроків мужності: - «Обов'язок перед своєю батьківщиною — це ...?»; - «Нас надихають подвиги героїв»; - «Є така професія - захист Батьківщини».	Січень, квітень	Класні керівники

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

21	Уроки пам'яті героїв Крут.	Січень	Класні керівники
22	Оформлення тематичної полицки «День пам'яті героїв Крут».	Січень	бібліотекар
23	Ігри патріотів	Один раз у семестр	Класні керівники
24	Виставка фото і малюнків «Живі у пам'яті народній».	Лютий	Бібліотекар, вихователі
25	Заходи, приурочені Революції гідності та подіям на Сході України у 2014 р.	Лютий	Вихователі
26	Класні години-творчості Т.Г. Шевченка «Учітесь, читайте, чужого навчайтесь, свого не цурайтесь».	Березень	Класні керівники
27	Виховні години «Історія мого міста», «Наша вулиця носить ім'я героя війни»	Березень	Класні керівники
28	Зустріч з волонтерами, представниками громадських та благодійних організацій, які надають підтримку бійцям Збройних Сил України, Нацгвардії України.	Квітень	Вчитель історії, вихователі
29	Проведення тижня патріотичного виховання «Я – українець!»	Травень	Заступник директора з виховної роботи, класні керівники
30	Організація волонтерської групи для привітання ветеранів мікрорайону з Днем Перемоги.	Травень	вихователі
31	Патріотична акція «Пам'ятаємо і не забудемо ніколи»	Травень	Класні керівники
32	Виховні години, бесіди, присвячені Дню перемоги «Перемога єднає покоління»	Травень	Класні керівники, вихователі

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

У переліку заходів передбачено і *диспути, бесіди* («Я – патріот незалежної держави України», «Пам'яті вдячні нащадки», «Не забудемо про голодомор», «Державні символи», «Наша Вітчизна – Україна», «Мої права і обов'язки», «Що означає патріотизм?», «Моя земля – земля козацька», «Народні обереги» та ін.), і *семінари, «круглі столи»* («У пам'яті світ урятований», «Утверджувати ідеали культури миру – служити миру», «Люблю я свій народ – ціную його звичаї»), і *уроки пам'яті* («Їхні імена в літописі Другої світової війни», «Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься» та ін.), і *години спілкування* («Народний спротив окупації українських земель: історія та уроки», «Я – громадянин і патріот держави», «Я – українець!», «Можна все на світі вибирати сину, вибрати не можна тільки Батьківщину!»), і *заняття під час проведення «Ігор патріотів»* з ознайомлення з основними зразками техніки й озброєння Збройних Сил України, набуття початкових навичок користування ними, підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту Вітчизни; відпрацювання практичних дій учнів, вихованців і працівників навчальних закладів щодо захисту свого життя та здоров'я в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, проведення тренувальної організованої евакуації; і *екскурсії* до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих навчальних закладів, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи місцями бойової слави, пошукову роботу, участь у роботі клубів і гуртків патріотичного спрямування; акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни.

Загалом, системна організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами має чітку структуру, різноманітні форми, вирішує завдання щодо: залучення молодіжних громадських організацій до соціального становлення молоді, розвитку духовності та зміцнення моральних засад, виховання любові та поваги до історії свого народу; налагодження співпраці з органами виконавчої влади,

Любченко К.О. Організація патріотичного виховання підлітків з особливими освітніми потребами у позакласний час. К. Любченко. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : Зб. наук. праць. Вип. 8. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. – С. 144-149.

громадськими організаціями, закладами культури й освіти щодо героїко-патріотичного виховання учнівської молоді, пропаганди кращих здобутків українського суспільства, виховання почуття гордості громадян за свою Батьківщину; сприяння створенню та діяльності військово-патріотичних об'єднань, клубів та гуртків за інтересами, фізкультурно-спортивних і туристських клубів.

Список використаних джерел.

1. Любченко К.О. (2018). Специфіка формування гуманістичних цінностей у нечуючих підлітків в позаурочній діяльності. - Катерина Любченко. - Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін» 15 травня 2018 року. - Умань: УДПУ імені Павла Тичини, 2018. - С. 20-25. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/710656>

2. Кульбіда С. В. (2018). Формування національно-патріотичних почуттів у нечуючих на уроках мови. - Світлана Кульбіда. - Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін» 15 травня 2018 року. - Умань: УДПУ імені Павла Тичини, 2018. - С. 25-30. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/710651>

3. Ткаченко, К.О. (2014). Формування гуманістичних цінностей нечуючих підлітків: теоретичний аспект. К.О.Ткаченко. - Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць. - Вип. 6. за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої. - К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2014. - С. 168 -172. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/710464>

4. Ткаченко, К.О., Кульбіда, С.В. (2014). Організаційно-методичні умови діяльності кабінету української жестової мови у загальноосвітніх спеціальних закладах для нечуючих учнів. Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови. С. 72-84. Режим доступу <http://lib.iitta.gov.ua/707200/>

5. Kulbida S. (2017) The Steps Ukrainian science in the Study and popularization the Ukrainian Sign Language / Svitlana Kulbida / Issues of upbringing and teaching in the context of modern conditions of objective complication of the person's social adaptation processes. – Peer-reviewed materials digest (collective monograph) published following the results of the CXXXVIII International Research and Practice Conference and I stage of the Championship in Psychology and Educational sciences (London, February 9 - February 15, 2017). - S. 26 – 28. Режим доступу <http://lib.iitta.gov.ua/706729/>